

Utvärderingsrapport
Bo vital
Försöksverksamhet Teknik för Äldre
Norrköping

Norrköping
2012-12-20

Åsa Larsson
Universitetslektor
Linköpings universitet

SAMMANFATTNING

Syftet med projektet Bo vital var att det skulle leda till ökad kännedom om – och ökat nyttjande av – kvarboendefrämjande teknikstöd hos kommuninvånare som är 80 år och äldre, samt deras anhöriga. Därtill skulle fastighetsägare inom kommunen bli mer medvetna om möjligheterna och också i ökad utsträckning erbjuda kvarboendefrämjande produkter och anpassningsåtgärder.

Slutsatsen är att medvetenheten om teknikstöd ökat även om detta inte har kunnat visas i reella mätningar. Fakta som att visningsmiljön under perioden haft ca 1600 besökare, anordnade mässor har varit välbesökta och att många har visat intresse för projektet tyder dock på ökad kännedom om kvarboendefrämjande teknikstöd. Den viktigaste lärdomen som de pensionärer som deltagit i en av arbetsgrupperna angav var att de har fått ökad kunskap kring teknik för äldre och tekniska hjälpmedel. De betonade även hur viktigt det är att informera om detta och samtidigt att det är svårt att nå ut.

En visningsmiljö i form av en lägenhet utrustad med möbler och en rad olika teknikstöd, tekniska innovationer och lösningar har byggts upp i bostadsområdet Ljura i Norrköping. En utvärdering av tre utvalda produkter/teknikstöd från visningsmiljön har genomförts för att få reda på äldre personers uppfattningar om dessa teknikstöd. Resultatet visade att produkternas dimensioner överlag uppfattas som positiva. Aspekterna trygghet/säkerhet och användarvänlighet framkom som speciellt betydelsefulla för teknik som ska tilltala och användas av äldre.

För att utvärdera om de boende upplevde ökad tillgänglighet i samband med en generell anpassning av två entréer i ett flerbostadshus har en före-efter mätning i form av en enkät distribuerats till alla hushållen i fastigheten. Vid eftermätningen anges färre problem med entréer och närliggande områden och fler skattar att tillgängligheten är utmärkt jämfört med innan anpassningen. De som besvarat enkäten anger att det blivit lättare att ta sig in och ut ur fastigheten vid de åtgärdade ingångarna jämfört med tidigare.

Innehållsförteckning

Bakgrund	1
Utvärderingsuppdraget	1
Projektets organisation	2
Projektledning	2
Information	3
Arbetsgrupper	3
Utvärdering av delprojekten	4
Delprojekt T: Teknikstöd – Visning och försöksanvändning	4
Utvärdering av teknikstöd i visningslägenheten	4
Delprojekt A: Bomiljö – Inventering, matchning och anpassning	5
Inventering av tillgänglighet	5
Generell tillgänglighetsanpassning	6
Delprojekt H: Förebyggande hembesök	9
Delprojekt M: Mötesplatser – Fysiska och sociala aktiviteter	9
Sammanfattande slutsatser och diskussion	10
Referenser	
Bilaga 1 Utkast utvärdering/följeforskning projekt BOVITAL.	
Bilaga 2 Utvärderingsrapport Bo vital Q1 - Q2 2011	
Bilaga 3 Utvärderingsrapport Bo vital Q3 – Q4 2011	
Bilaga 4 Utvärderingsrapport Bo vital Q1 – Q2 2012	
Bilaga 5 Tillgänglighetsnivåer för fastighetsentréer enligt TIBB	

Bakgrund

För äldre personer blir det allt viktigare att kunna bo kvar i eget boende så länge som möjligt. Att bo i det egna hemmet stöder personlighet och normalitet trots begränsningar orsakade av sjukdomar och hög ålder (Gitlin, 2003). Inom offentlig verksamhet, och i samhället i stort, finns stort förtroende för att tekniska lösningar kan öka äldre personers självständighet och hjälpa dem att fortsätta bo i eget boende. Tekniska lösningar anses också kunna bidra till tillgänglighet och boendekvalitet (Sveriges kommuner och landsting, 2005; SOU 2003:91).

Genom programmet Teknik för äldre har regeringen under de senaste sex åren stöttat utveckling av produkter och service som kan underlätta för äldre personer och deras anhöriga i vardagslivet. Programmet har under åren 2007- 2010 gett stöd till 100 projekt. För perioden 2010-2012 har ytterligare 66 miljoner kronor avsatts av regeringen. Företag, organisationer och lokala myndigheter har ansökt om projekt medel inom området. Dessutom har tre kommunprojekt startats under 2011. Syftet med dessa pilotprojekt är att prova och utveckla ny teknik för äldre i hemmet. Projekt Bo vital i Norrköpings kommun är ett av dessa tre kommunprojekt som har skapats för att visa möjligheter med teknik som kan underlätta boendet för äldre personer och deras anhöriga. Teknik för äldre programmet koordineras via Hjälpmedelsinstitutet (Teknik för Äldre, 2012).

Syftet med projektet Bo vital är att det ska leda till ökad kännedom om – och ökat nyttjande av – kvarboendefrämjande teknikstöd hos kommuninvånare som är 80 år och äldre, samt deras anhöriga. Därtill ska fastighetsägare inom kommunen bli mer medvetna om möjligheterna och också i ökad utsträckning erbjuda kvarboendefrämjande produkter och anpassningsåtgärder.

Kvarboende stödjande teknik definieras som teknik som ökar fysisk tillgänglighet i och utanför bostaden, minskar risker i boendemiljön, ökar tryggheten, ökar social kontakt och främjar och upprätthåller en god hälsa (Carlsson, 2011). Bo vital är ett samarbete mellan Norrköpings kommun, Hälsans Nya Verktyg, Pensionärs organisationer, Handikappföreningar, Räddningstjänsten, Försäljningsställen för tekniska hjälpmedel, Fastighetsägare och Primärvården (Carlsson, 2011).

Projektet genomförs genom parallellt arbete på tre nivåer, det är kommunövergripande information, fokuserade aktiviteter i utvalda bostadsområden, och insatser i enskilda husobjekt inom kommunen. I projektet finns fyra delprojekt (Delprojekt T: Teknikstöd – Visning och försöksanvändning; Delprojekt A: Bomiljö – Inventering, matchning och anpassning; Delprojekt H: Förebyggande hembesök; Delprojekt M: Mötesplatser – Fysiska och sociala aktiviteter). Varje delprojekt har en arbetsgrupp med representation från de olika deltagande organisationerna. Dessa arbetsgrupper har dels en roll som referensgrupper, men bidrar också med viktiga arbetsinsatser och anpassning av sitt arbetssätt för att bidra till projektmålen. Det finns också en styrgrupp för projektet med representanter från de olika intressenterna.

Utvärderingsuppdraget

I utvärderingsuppdraget för projektet ingår dels fortlöpande utvärdering/följeforskning samt att avrapportera vid projektets slut (Carlsson, 2011). Utifrån de i projektplanen angivna målen för

projektet, effektmål och projektmål formulerades ett förslag på utvärdering/följeforskning (se bilaga 1).

Redan tidigt i projektet stod det dock klart att de förslag som givits för att utvärdera de olika målen inte var genomförbara med de resurser som fanns för utvärdering inom projektet. För att kunna utvärdera de mål som har en ökning i omfattning av någon parameter på ett trovärdigt sätt hade totalundersökningar vid projekt start (så kallade baslinemätningar) samt uppföljande mätningar krävts. En bedömning om vad som kunde vara realistiskt att utföra med tillgängliga resurser gjordes av projektledare och utvärderare och resulterade i att resurserna istället koncentrerades på att göra en mer riktad utvärdering inom respektive delprojekt.

Till hjälp för datainsamling samt analyser i dessa delar har studenter från arbetsterapeutprogrammet vid Linköpings universitet varit behjälpliga. En kandidatuppsats är klar (Rasset, 2012) och två pågår (beräknas klara 201301). En uppsats på master nivå pågår också (beräknas klar 201306). Dessa kommer att finnas tillgängliga i pdf-form via projektets hemsida när de är färdiga.

Den fortlöpande utvärderingen har resulterat i utvärderingsrapporter vilka lämnats till projektledaren för perioderna Q1-Q2 2011, Q3-Q4 2011 och Q1- Q2 2012 (se bilaga 2-4).

I detta utvärderingsuppdrag ingick inte att utvärdera försöksanvändning (pilottestning) av ny teknik då detta enligt projektkalkylen ligger under försöksanvändning (AKT15). De försöksanvändningar som genomförts inom projektet av Hälsans Nya verktyg är t ex nya säkerhetslarm, läsplattor och informationsplattformar för anhöriga. Separata utvärderingar av dessa tester genomförs (se t ex Hall & Strömquist, 2012).

Projektets organisation

Projektledning

För projektet utsågs starten en projektledare och en biträdande projektledare. Under projektets gång har dock den biträdande projektledaren slutat i projektet. Projektstödmöten med projektledaren, Anders Carlsson, Hälsans Nya verktyg samt Inga Lill Felizia vård- och omsorg Norrköpings kommun, har hållits ca 1 g per månad för att lösa praktiska saker och problem, diskutera nästa steg, planera aktiviteter o s v. Då projektet innehållit flera delprojekt, många aktiviteter och kontaktytor hade troligen en större arbetande projektgrupp omfattande flera personer och funktioner (t ex administrativt stöd) varit önskvärt för att med rimlig arbetsbörda kunna genomföra alla delar i projektet.

Projektledaren har haft arbetsrum i anslutning till näringslivskontoret vilket upplevts som värdefullt för utbyte med personalen inom den verksamheten.

Då projektet startade från grunden fanns inga upparbetade kontaktytor varför det under inledningen samt även fortsättningsvis varit nödvändigt att arbeta med detta. En viss startsträcka behövs för att starta upp så många delprojekt och aktiviteter som ingick i projektet.

Stöd att förankra in mot den egna organisationen (vård och omsorg) för utförande av vissa aktiviteter har inte fungerat på ett optimalt sätt, detta gäller t ex förebyggandehembesök där ett förslag var att det kunde genomföras av hemtjänst personal i de olika områdena. Om sådana lösningar är tänkta är det av stor vikt att stöd ges från högre ledning inom verksamheten.

Information

Då huvudsyftet med projektet är att öka kännedom om kvarboendestödjande teknik är det väsentligt att information om projektet och de olika delarna kan nå ut till målgrupperna.

Projektet har en egen hemsida där information om projektet finns tillgängligt <http://bovital.se>. På portalen Teknik för äldre <http://teknikforaldre.se/forsoksverksamheter/norrkoping> finns information kring försöksverksamheten med blogg och även på Norrköpings kommuns hemsida <http://www.norrkoping.se/vard-omsorg/aldre/bo-vital/> finns information om Bo vital.

En äldre mässa arrangerades 111005 med utställare och miniföreläsningar. Under 2012 deltog Bo vital i Våra verktyg mässan i Norrköpings kommun (121001-03) varifrån det även gick buss till visningsmiljön. Ett seminarie kring tillgänglighetsfrågor ordnades 121001 för fastighetsägare, politiker, tjänstemän, räddningstjänst, och pensionärsorganisationer tillsammans med Bygg och miljökontorets bostadsanpassning.

Intresse för projektet har också varit stort ifrån olika aktörer inom äldr området. Föredrag om projektet och specifikt utvärderingen av det samma har genomförts i flera olika sammanhang (ex Östgötska FoU nätverkets möte 120824, Nationellt nätverk för socialvetenskaplig forskning i äldre frågor 120927, Nationella forskningsnätverket för brukarinflytande inom äldreområde 121119). Presentation om projektet har också genomförts vid den europeiska arbetsterapeutkonferensen COTEC i Stockholm 120525.

Arbetsgrupper

För de delprojekt som ingår i Bo vital har arbetsgrupper med representanter från de olika deltagande organisationerna bildats. För att utvärdera hur arbetsgruppernas arbete uppfattats konstruerades en enkel enkät för att samla in deltagarnas uppfattningar vilket gjordes dels i mitten av projekt tiden samt vid slutet.

Vid det första tillfället besvarade 19 personer enkäten från arbetsgruppen för visningsmiljön och arbetsgruppen för värdar och värdinnor. Samarbetet i gruppen värderades till 6,25 på en 7 gradig skala (spridning 5-7). Det deltagarna i arbetsgruppen angett har varit bra var att de kände sig delaktiga i planeringen och därmed fått framförhållning, de har varit informerade och uppdaterade. Att diskussionerna varit öppna där alla synpunkter har tagits tillvara. Mer praktiska detaljer kring mötena som togs upp som positiva var minnesanteckningar, tidsintervall för möten och samarbete med projektledaren. Det som uppfattats som mindre bra i arbetsgrupperna var en del små interna ”bråk” mellan organisationer och att det uppfattats att det ibland varit mycket struntprat. Någon tyckte även att det var för täta möten och någon att beslutsvägarna var otydliga. Deltagarna uppfattar att de bidragit i arbetsgruppen med sin erfarenhet och områdeskunskap, med att sprida projektet, ge förslag och synpunkter. För att utveckla gruppens arbete gavs förslag att kunna få ut föredragningslista i förväg, ha fler deltagare samt tydligare mål från ledningen.

Den uppföljande undersökningen med i stort samma enkät genomfördes med arbetsgruppen för värdar och värdinnor vid deras avslutande möte 121127. Vid detta tillfälle besvarade 13 personer enkäten. Samarbetet i gruppen värderades då till 5,15 på en 7 gradig skala (spridning 3-6).

Det som upplevts positivt var även vid detta tillfälle samarbetet, att alla gjort sitt bästa, flexibilitet och schemalaggningen. Det som varit mindre bra var uppfattningar att någon inte engagerade sig fullt ut samt att det inte hade tagits in nya värddar. Deltagarna upplevde att de bidragit med att föra information vidare inom olika verksamheter samt med sin bakgrund t ex inom äldre vården. Den viktigaste lärdomen var ökad kunskap kring teknik för äldre och tekniska hjälpmedel. Även hur viktigt det är att informera om detta och samtidigt att det är svårt att nå ut angav flera vara en viktig lärdom. Mötet med andra engagerade personer lyftes också av en deltagare som en viktig lärdom.

Utvärdering av delprojekten

Delprojekt T; Teknikstöd – visnings- och försöksverksamhet

I delprojekt T ingår aktiviteterna beredning och drift av visningslägenhet, uppbyggnad och underhåll av visningsväska, uppbyggnad och underhåll av visningsmontrar, utveckling och utökning av försäljningsställen, försöksanvändning av nytt teknikstöd (pilotförsök).

En visningsmiljö i form av en lägenhet utrustad med möbler och en rad olika teknikstöd, tekniska innovationer och lösningar har byggts upp i bostadsområdet Ljura i Norrköping. Visningsmiljön invigdes 2011-08-10 i närvaro av äldreminister Maria Larsson och landshövding Elisabeth Nilsson samt Vård och omsorgsnämndens ordförande Kerstin Hildebrand. Invigningen bevakades av press från både TV och tidningar.

Visningsmiljön öppnades för allmänheten 2011-08-13 och har sedan dess haft fasta öppettider varje vecka till och med december 2012, med jul- och sommaruppehåll. Produkterna som demonstreras är framtagna för att underlätta i vardagen och öka möjligheterna för äldre och funktionshindrade att bo kvar hemma. Det är både olika anpassningar som höj och sänkbara köksskåp och självspolande toaletter (WC-dusch) och tekniska produkter som elektroniska kalendrar och medicinpåminnare som visas. Exempel på produkter som visats är: digital nyckelhantering, flyttbart brandskydd, digitalt dörröga, trygghetsmobil och larmsystem för anhöriga. Produkterna som visats varierar från enklare tekniska lösningar till mer avancerade. Produkterna är framförallt produkter som personen själv får köpa och inte tekniska hjälpmedel som kan förskrivas.

Under de fasta öppettiderna i visningsmiljön har värddar och värdinnor funnits på plats vars uppgift varit att visa, ge information och instruera besökarna om produkternas olika funktioner och hur de kan användas. Utöver de fasta öppettiderna har besök kunnat bokas för grupper. Under senare delen av projekttiden har det framförallt varit gruppvisningar som gett besökare till lägenheten.

I visningsmiljön har olika temaaktiviteter genomförts 120225, 120505 och 120818 och annonseras då i dagspressen och på hemsidan. Under projekttiden (t o m 121218) har 1633 personer besökt lägenheten vilket innebär att målet på 2000 besökare inte nåtts fullt ut.

Utvärdering av tekniskstöd i visningsmiljön

För att utvärdera hur några av de tekniskstöd som visas i visningsmiljön uppfattas av äldre personer har en utvärdering av tre utvalda produkter genomförts (Rasset, 2012). De utvalda produkterna Seat-Up, Ippi samt C.STATUS representerar olika nivåer av tekniskstöd från enkel mekanisk teknik i en fätölj (Seat-up) till avancerat minnesstöd (C.STATUS). De som deltog i undersökningen var de värddar och värdinnor som arbetade i visningsmiljön samt en grupp

besökare. Undersökningen har gällt hur tillfredställd deltagarna var med olika dimensioner av produkten (vikt, lätt att justera, tryggt och säkert, varaktighet/hållbarhet, lätt att använda, komfortabelt, effektivt/uppfyller behov) vilket undersökts med bedömningsinstrumentet Quest 2.0, del 1 (Demers, L., Wiess-Lambrou, L., & Ska, B. 2000). Resultatet visar att produkternas dimensioner överlag uppfattas som positiva (se tabell 1). Minnestödet C.STATUS var den produkt som flest svarande hade en hög tillfredsställelse med och samtliga svarande upplevde produkten som trygg och säker. Fåtöljen Seat Up uppfattas som för tung men uppskattas i övrigt av de svarande. Kommunikationssystemet Ippi var den produkt som de svarande hade den lägsta tillfredsställelsen med och det var framför allt användarvänligheten samt produktens komfort och effektivitet som skattats lågt. Aspekterna trygghet/säkerhet och användarvänlighet framkom som speciellt betydelsefulla för teknik som ska tilltala och användas av äldre (Rasset, 2012). Upplevelsen av trygghet och säkerhet har i tidigare forskning inom äldreområdet visat sig vara viktig för äldre och kan vara en vägledande faktor i såväl val av bostad som användningen av tekniska produkter (Dahlin Ivanoff et al, 2007; Hagberg, 2008; Eek & Wressle, 2011; Gitlin, 1995).

Tabell 1: Totalresultat angående tillfredsställelse (skala 1-5).

Produkt	n	M	SD	MIN	MAX
C.STATUS™	21	4,42	0,58	3,25	5,00
Ippi	22	3,62	0,56	2,13	4,57
Seat Up	21	4,04	0,53	2,75	4,88

En mobil visningsväska har tagits fram där enkla hjälpmedel och tekniska produkter samlats ihop för att personal från hemtjänst eller andra verksamheter ska kunna ta med och visa exempel på enkla produkter som kan underlätta vardagslivet. Dessa mobila visningsväskor används också i de förebyggande hembesöken (se nedan).

Informationspunkter i form av broschyrställ med information om projektet och visningsmiljön har varit placerade på strategiska ställen, t ex sjukhus, vårdcentraler, köpcentrum, mötesplatser.

Delprojekt A: Bomiljö – Inventering, matchning och anpassning

Inom delprojekt A Bomiljö ingick aktiviteterna; Inventering av tillgänglighet i fokuserade bostadsområden, Etablera och prova matchningsprocess, Identifiering av fokuserade husobjekt för försök med anpassning, Försök med generell bostadsanpassning i fokuserade objekt

Inventeringen av tillgänglighet i befintligt bostadsbestånd har genomförts med instrumentet Tillgänglighet i Befintligt Bostadsbestånd (TIBB) i en stadsdel med många äldre (Vilbergen). TIBB identifierar de fastigheter som är eller kan bli framkomliga med rollator, och i bästa fall ha så hög tillgänglighet att de fungerar för personer med rullstol. De punkter på byggnaden som bedöms är; 1. Angöring och parkering för rörelsehindrade, 2. Gemensamma uteplatser, 3. Gemenskapslokaler, 4. Sophantering, 5. Tvättstuga, 6. Lägenhetsförråd. De punkter som bedöms vid entré är; 7. Gångvägar till och från entré, 8. Entrén från utsidan, 9. Vilplan utanför entrén, 10. Entrédörren, 11. Uppställningsplats för rullstol/rollator, 12. Entréplan och trapphus, 13. Lägenheter i entréplan och på första våningen, 14. Hiss i entrén. Efter registrering rangordnas

entréerna efter vilken tillgänglighetsnivå de befinner sig på (se bilaga 4). I TIBB definieras fem tillgänglighetsnivåer. Varje nivå har sina krav för uppfyllande, vilket stiger vid ökad grad av tillgänglighet (Johansson, Svensson & Gani 2012). Med hjälp av tillgänglighetsnivåerna beskrivs den nuvarande tillgängligheten i relation till personer med nedsatt rörelseförmåga (Jensfelt & Sandström 2010). I tillägg till nivåklassificeringen visar TIBB på vilka förbättringsåtgärder som krävs för att entrén ska komma upp till nästa tillgänglighetsnivå (Johansson, Svensson & Gani 2012).

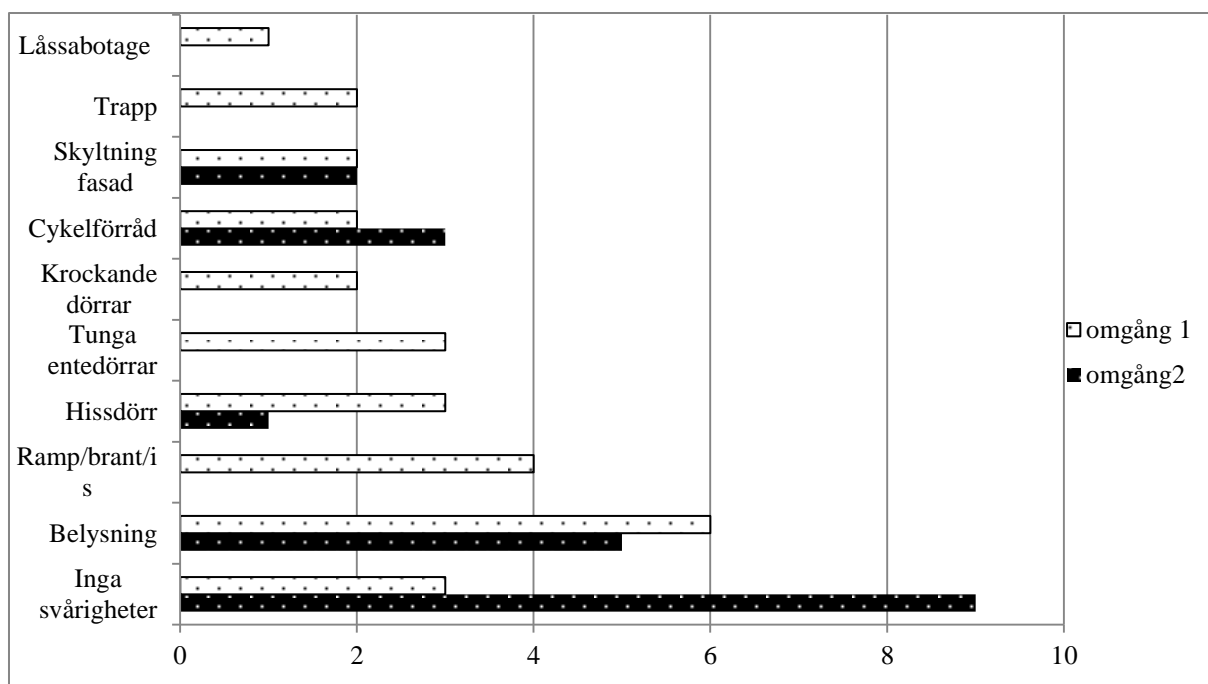
Bedömningen har genomförts på 23 fastigheter omfattande 87 byggnader och 260 entréer. Alla entréer och allmänna utrymmen har bedömts och preliminära resultat visar att de flesta blir oklassificerade då de inte når upp till nivå 1 (se Bilaga 4). En fördjupad dataanalys pågår i form av en master uppsats som beräknas klar juni 2013.

En **generell tillgänglighetsanpassning** i ett flerbostadshus har genomförts i samverkan mellan projekt Bo vital, Henry Ståhl Fastigheter AB, Tekniska kontoret och Bostadsanpassningskontoret, Norrköpingskommun. Vanligen så genomförs bostadsanpassningar/tillgänglighetsanpassningar för en individ och inte generellt för alla boende i en fastighet. I detta försök har det genomförts åtgärder för att öka tillgängligheten i två ingångar (C och D) i ett flerbostadshus. Den valda fastigheten hade sedan tidigare via bostadsanpassning automatiska dörröppnare installerade i de aktuella ingångarna med armbågskontakt från insidan och nyckelkontakt från utsidan (åtkomlig för alla med nyckel till huset). Även tunga dörrar mellan dessa ingångar och trapphus har öppningsautomatik. Trots dessa åtgärder upplevde många av de boende det problematiskt att ta sig in och ut ur fastigheten, framförallt om någon form av förflyttningshjälpmedel används.

I de två entréerna har olika anpassningar utförts. Vid entré C har anpassningar gjorts i form av en ny ramp med handledare, utökad belysning, sittplats, ommålning av entréområde till ljusare färger och markerad gångyta från dörr genom cykelförråd så att fri passage ska finnas för gångare med bland annat rollator. Vid entré D har även här anpassningar gjorts med utökad belysning, ommålning och tillkommen sittplats. Vidare har även utjämning av svackor på gång/cykelväg/anslutningsväg till entré gjorts där sedan ny asfalt har lagts. Vegetationen kring entrén har tagits bort och ersatts med gräsyta.

För att utvärdera om de boende upplevde ökad tillgänglighet i samband med anpassningen har en före-efter mätning i form av en enkät distribuerats till alla hushållen i fastigheten. Av totalt 123 lägenheter så besvarade 31 enkäten före anpassningen och 35 efter. Materialet har bearbetats av studenter på arbetsterapeutprogrammet Linköpings universitet (Magnusson & Tevemark, kommande).

I figur 1 visas de problem som de boende angett att de upplever i förhållande tillentréerna. Det framgår tydligt i nedanstående figur (figur 1) att de upplevda svårigheterna var färre vid eftermätningen (omgång två). Vid eftermätningen anger också fler att de inte uppfattar några svårigheter.

Figur 1: Uppfattade tillgänglighetsproblem i entréerna.

De boende fick också skatta tillgängligheten utifrån de svårigheter de angett (Tabell 2). Det blir påtagligt att deltagarna skattade tillgängligheten i entrén högre efter anpassningarna i jämförelse med innan. Före anpassningen (omgång 1) skattar ungefär hälften utmärkt tillgänglighet medan det efter anpassningen (omgång 2) sker en ökning med 26 procent där då majoriteten skattar utmärkt tillgänglighet. De anpassningar som har skett i denna miljö är ny ramp med handledare, utökad belysning, tillkomna sittplatser, ommålning av entréområden samt markerade gångytor för att öka fri passage för gångare med bland annat rollator. Dessa anpassningar kan ligga till grund för deltagarnas ändrade skattningar gällande tillgänglighet i entrén.

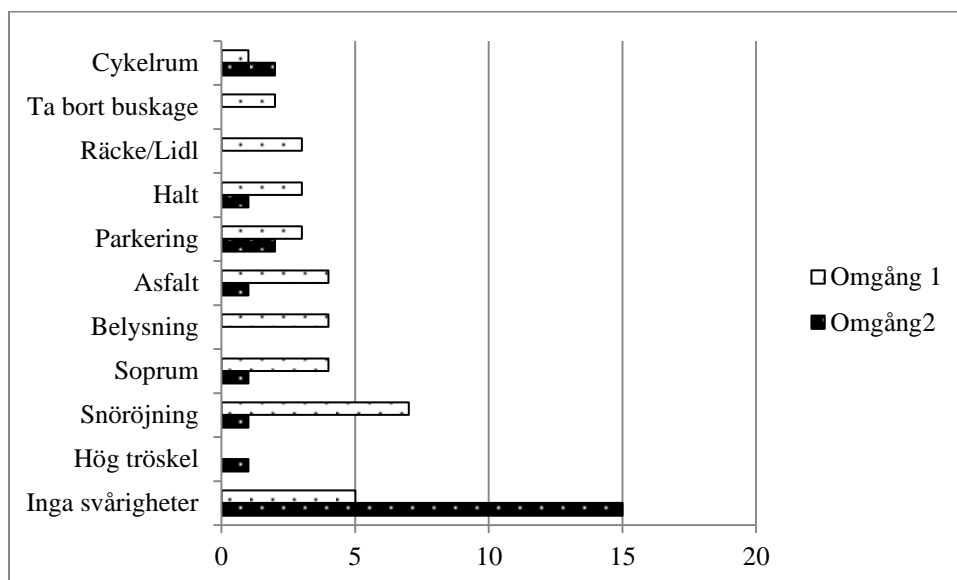
Tabell 2: Deltagarnas skattning kring tillgängligheten i entrén utifrån de svårigheter som angivits.

	Låg tillgänglighet n(%)	God tillgänglighet n(%)	Utmärkt tillgänglighet n(%)	Totalt n(%)
Omgång 1	2 (7)	15 (50)	13 (43)	30 (100)
Omgång 2		10 (31)	22 (69)	32 (100)
Totalt	2	25	35	62

Det har även framförts positiva kommentarer kring de aktuella anpassningarna som gjorts i och i anslutning till entréerna. Där beskrivs att det nu blivit lättare att ta sig in och ut ur fastigheten vid ingång C och D än tidigare.

De boende har också fått uppge eventuella svårigheter i miljön precis utanför bostaden, exempelvis gångvägar och trottoarer, parkeringsplats/garage/carport, utformning av soprum och placering av brevlåda. De svårigheter som beskrivits kan ses i figur 2. Även här var det färre

problem som beskrevs vid eftermätningen (omgång 2), där också betydligt fler anger inga svårigheter vid eftermätningen. Noterbart är dock att en boende har fyllt i högtröskel som problem vid eftermätningen, ett problem som inte framkom vid föremätningen. Detta kan ev innebära att personen i fråga p g a anpassningarna kommer till andra delar som den tidigare inte kunnat ta sig till och där träffat på nya hinder.

Figur 2: Uppfattade tillgänglighetsproblem precis utanför fastigheten.

Även här skattade de boende hur de såg på tillgängligheten i förhållande till de svårigheter de angett. Här ses en tydlig förändring i skattningen från föremätningen till eftermätningen (tabell 3). Vid eftermätningen har den övervägande delen av deltagarna skattat utmärkt tillgänglighet i jämförelse med föremätningen där flertalet skattade god tillgänglighet.

Denna förändring skulle kunna knytas samman med de anpassningar som gjorts; utjämning av svackor på gång/cykel/anslutningsväg till entrén med ny asfaltering samt borttagning av vegetation som ersatts med gräsmatta.

Tabell 3: Deltagarnas skattning av tillgängligheten precis utanför fastigheten utifrån de svårigheter som angivits.

Omgång	Låg tillgänglighet n(%)	God tillgänglighet n(%)	Utmärkt tillgänglighet n(%)	Totalt n(%)
1	4 (14)	15 (57)	8 (29)	28 (100)
2		7 (23)	24 (77)	31 (100)
Totalt	4	23	32	59

I den planerade matchningsprocessen var tanken att redan anpassade lägenheter skulle matchas med bostadssökande i behov av anpassningar. Då det visade sig att detta redan fanns en samverkan kring detta mellan kommunen och bostadsbolagen beslutades att detta inte skulle genomföras som en aktivitet inom projektet. I dagsläget finns en länk på Norrköpingskommuns

hemsida (<http://norrkoping.se/bo-miljo/bostad/>) där anpassade lägenheter listas under länken Anpassade lägenheter – lediga att hyra för personer med funktionsnedsättning.

Delprojekt H: Förebyggande hembesök

Inom delprojekt H ingick följande aktiviteter; Identifiera personal för hembesök, Planera och genomför utbildning av berörd personal, Genomför och följ upp hembesök.

För att visa äldre som bor och klarar sig själva produkter som kan underlätta dagliga aktiviteter/liv planerades att förebyggande hembesök med förevisande av enkla hjälpmedel ur visningsväskan skulle genomföras. Målet var att besöka 200 personer över 80 år och att förutom att visa dem enkla tekniska produkter också informera om var dessa kan köpas och hur de kan underlätta. I samband med detta skulle även information om mötesplatser och annan service inom kommunen lämnas.

Ett problem med dessa förebyggande hembesök har varit att identifiera vem eller vilka som ska utföra dessa. Olika förslag har funnits under projekttiden t ex hemtjänstpersonal, fixartjänsten eller pensionärsorganisationerna, men dessa har av olika anledningar inte varit genomförbara. Ett senare initiativ var att fråga arbetsterapeutstudenter i senare delen av utbildningen om de kunde göra detta som ett sommarjobb vilket initialt intresserade flera studenter, men då de fick andra sommarjobb så kunde vi inte konkurrera lönemässigt och omfångsmässigt.

Två arbetsterapeutstuderande på masters nivå påbörjade hembesöken tidig höst 2012. När ett 50-tal äldre kontaktats, först via brev och sedan per telefon, så visade det sig att de flesta tackade nej till erbjudandet om förebyggande hembesök. Endast fyra av de tillfrågade önskade hembesök. De som tillfrågats tackade nej då de inte upplevde sig ha behov av hembesök. Då det inte sågs som realistiskt att kunna genomföra 200 hembesök inom projekttiden avbröts aktiviteten utan att målet uppnåtts.

Delprojekt M: Mötesplatser – Fysiska och sociala aktiviteter

I delprojekt M har följande aktiviteter ingått; Identifiera mötesformer, mötesplatser och möjliga aktiviteter, Försök med nya sociala mötesformer, Försök med nya mötesformer för och med anhöriga, Försök med nya fysiska aktiviteter.

I delprojektet Mötesplatser så har arbetsgruppen identifierat de mötesplatser/träffpunkter som finns och de aktiviteter som erbjuds. I samverkan med de befintliga mötesplatserna så försöker man erbjuda nya aktiviteter. För att möjliggöra social samvaro så planeras de nya aktiviteterna i samband med möjligheten att äta ett mål mat eller fika på mötesplatserna. T ex har mötesplatserna erbjudits att få tillgång till Wii- spel för att få möjlighet till ökad fysisk aktivitet. I samarbete med ABF har kurser i hur man kan använda internet och mobiltelefoner genomförts. Totalt ordnades sju kurser under våren 2012 på tre olika mötesplatser. För att i någon mån utvärdera detta har studenter från arbetsterapeutprogrammet (Davidsson & Dure, kommande) intervjuat några av deltagarna i kurserna för att ta reda på vad de tyckte om detta och om de aktiviteter som erbjuds på träffpunkterna. Kurserna upplevdes stödja de äldres utveckling gällande dator hantering och flera angav att de var mindre rädda att använda datorn och mer motiverade att lära sig mer om datorer. Kursen upplevdes flexibel då de kunde delta i de tillfällen som passade bäst oberoende av på vilken träffpunkt kursen gavs. Dock upplevdes tempot i undervisningen som något för högt då deras erfarenhet av datorer och internet var begränsad.

Angående träffpunkterna så ansåg deltagarna att det är en fantastisk ide för att äldre människor ska kunna få sociala kontakter och utöka sina aktivitetsmöjligheter. Det mest positiva med träffpunkterna var just den sociala gemenskapen. Det var dock få av deltagarna som utnyttjade träffpunktens aktiviteter då de redan var aktiva i organisationer och med andra aktiviteter. I en undersökning PRO (2011) genomförd framkommer att samhällslokaler ligger först på 10 plats när äldre listar vad som är viktigt för att hålla kvar aktivitet och kvalitet i vardagen. De aktiviteter som önskades för träffpunkterna var mer rörelseövningar samt tillgång till dator.

Sammanfattande slutsatser och diskussion

Huvudsyftet med projektet Bo vital har varit att det ska leda till ökad kännedom om – och ökat nyttjande av – kvarboendefrämjande teknikstöd hos kommuninvånare som är 80 år och äldre, samt deras anhöriga. Därtill ska fastighetsägare inom kommunen bli mer medvetna om möjligheterna och också i ökad utsträckning erbjuda kvarboendefrämjande produkter och anpassningsåtgärder.

Att medvetenheten om teknikstöd ökat är en slutsats som kan dras även om detta inte har kunnat mätas i regelrätt mening. Dock har visningsmiljön under perioden haft ca 1600 besökare, anordnade mässor har varit välbesökta och många har visat intresse för projektet. De värddar och värdinnor som arbetat i visningsmiljön betonar just denna aspekt att de ökat sin kunskap kring teknik för äldre och tekniska hjälpmedel. Detta sammantaget leder till slutsatsen att kännedom om kvarboendestödande teknik ökat.

En lärdom att dra från projektet är att det tar tid att starta projekt av detta slag från grunden. Tid och kraft måste läggas på att bygga upp en lämplig projektorganisation redan från början. Det är också viktigt att projektet förankras i berörda verksamheter för att underlätta samverkan. Flera av de mål som beskrivs i projektplanen visade sig inte vara praktiskt utvärderingsbara då det skulle kräva stora resurser och insatser vilket inte fanns med i planeringen av projektet. Detta har medfört att utvärderingen inriktades på vissa delar i de olika delprojekten.

De olika delprojekten kan uppfattas ha haft olika genomslagskraft där de projekt som involverat mer praktiska och tekniska insatser (delprojekt T och A) där visningsmiljö byggts upp och generell tillgänglighetsanpassning utförts har kunnat genomföras i stort sett enligt plan. De delprojekt som mer riktad sig till äldre och baserats mer på deras intresse och behov har haft mindre genomslagskraft och det kan naturligtvis reflektera över varför det blivit så. En möjlig orsak kan vara att de äldre inte var aktiva i framskrivande av projektplanen och att det kanske inte varit det som de äldre själva ser som behov som betonades. För ett engagemang är det viktigt att de som projektet riktar sig till är med i planeringen av projektet för att formulera mål och aktiviteter som är relevanta för målgruppen. Ett sådant exempel där planerade aktiviteter inte fallit väl ut var de förebyggande hembesöken som p g a för litet intresse lades ner. De flesta av de äldre som tillfrågades om förebyggande hembesök avböjde och uppgav att de inte hade behov av detta. Detta resultat kan relateras till en studie om äldres innehav och användning av teknik i vardagen där det tydligt framkom att de äldre ville känna ett behov för att de skulle överväga att använda by teknik, framförallt om de hade ett sätt att utföra aktiviteten som fungerade (Larsson, 2009).

En stor del av projektet har byggts på frivilliga insatser av olika organisationer och deras medlemmar. Även om frivilligarbetet i stort ökar och är omfattande så kan det vara skillnad om det handlar om välgörenhetsarbete inom t ex Röda korset eller liknande hjälporganisationer jämfört med annan form av frivilligarbete. Detta projekt kan mer beskrivas som ett kommunalt projekt med vad som skulle kunna kallas en kommersiell inriktning då syftet var att öka kännedom om vilka produkter som kan rekommenderas för den äldre att införskaffa själv. Kommunen kan upplevas ha detta ansvar och då kan villigheten att delta på frivilligbasis vara mindre, vilket kan medföra svårigheter att driva aktiviteter som bygger på frivilligarbete.

Tanken med att äldre informerar äldre är en mycket bra tanke det har dock inte fungerat i detta projekt. För att det ska fungera väl gäller att de som ska informera känner sig säkra och trygga i det de ska informera om. Då teknikstöd för kvarboende är ett stort område med många olika delar kan det vara svårt att ha den överblick och kunskap om olika teknikstöd som behövs för att kunna informera andra. Det framkommer i arbetsgruppens utvärdering att de uppfattar att de själva lärt sig mycket om teknik för äldre och om tekniska hjälpmedel.

Referenser:

Carlsson, A. (2011). *BO VITAL- Försöksverksamhet Teknik för Äldre i Norrköping*. Projektplan, Utgåva 1.1.

Dahlin-Ivanoff, S., Haak, M., Fänge, A., & Iwarsson, S. (2007). The multiple meaning of home as experienced by very old Swedish people. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 14, 25-32.

Davidsson, O. & Dure, C. (Kommande). Uppsats vid arbetsterapeutprogrammet Linköpings universitet.

Demers, L., Wiess-Lambrou, L., & Ska, B. (2000). *QUEST 2.0 Ett utvärderingsinstrument för hjälpmedel*. Svensk översättning Samuelsson K. Hjälpmedelsinstitutet.

Eek, M., & Wressle, E. (2011). Everyday technology and 86-year-old individuals in Sweden. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 6, 123–129.

Gitlin, L. N. (1995). Why older people accept or reject assistive technology. *Generations*, 19, 41-47.

Gitlin, L. N. (2003). Conducting research on home environments: lessons learned and new directions. *Gerontologist*, 43, 628–637.

Hagberg, J. (2008). *Livet genom tekniklandskapet: livslopp, åldrande och vardagsteknikens förändring*. Norrköping: Institutet för forskning om äldre och åldrande, Linköpings universitet.

Hall, A-K. & Strömquist, J. (2012). *Försöksanvändning av TryggSenior – preliminär sammanfattande rapport*. Hälsans Nya Verktyg.

Hjälpmiddelsinstitutet, HI (2012-05-11). *Tillgänglighetsnivåer: vägledning för inventering*.
[http://www.hi.se/ Hjälpmedelstorget / Tillgängligt boende / Inventering / Tillgänglighetsnivåer](http://www.hi.se/Hjälpmedelstorget/Tillgängligt_boende/Inventering/Tillgänglighetsnivåer)
[2012-05-12]

Jensfelt, C. & Sandström, Y. (2010). *Det befintliga bostadsbeståndet: ett framkomligt boende på äldre dagar*.
Stockholm: SABO.

Johansson, A., Svensson, E. & Gani, U. (2012). *Tillgänglighet i befintligt bostadsbestånd: TIBB 2.0: Handbok med råd och anvisningar*. Opublicerat manuskript. Hjälpmiddelsinstitutet.

Larsson, Å (2009). *Everyday life amongst the oldest old – descriptions of doings and possession and use of technology*. Avhandling. Linköpings Universitet.

Magnusson E & Tevemark H (kommande). Uppsats vid arbetsterapeutprogrammet Linköpings
Universitet.

PRO (2012). *Projektredovisning Boendemiljö och livskvalitet*. Tillgänglig via <http://pro.se/PRO-paverkar/Rapporterpublikationer/>

Rasset, J. (2012). *Teknikstöd för att underlätta äldre personers kvarboende. En utvärdering inom projektet Bo vital*. Uppsats inom arbetsterapeutprogrammet, Linköpings Universitet.

SOU. (2003:91). *Äldrepolitik för framtiden. 100 steg till trygghet och utveckling med en åldrande befolkning*.

Sveriges Kommuner och Landsting. (2005). *Aktuellt inom äldreomsorgen. Oktober 2005*. Stockholm;
Sveriges kommuner och landsting.2005. Tillgängligt via <URL:http://www.skl.se/aldre>

Teknik för äldre (2012). Bättre teknik för äldre och anhöriga. Tillgänglig via
<http://teknikforaldre.se/om-oss> [2012-11-13]

Utkast utvärdering/följeforskning projekt BOVITAL.

Åsa Larsson, Med Dr, Universitetslektor.

Linköpings Universitet, Institutionen för samhälls- och välfärdsforskning.

I projektet BOVITAL - Försöksverksamhet Teknik för Äldre Norrköping, ska en fortlöpande utvärdering/följeforskning ske. I projekt plan finns nedanstående effektmål, projektmål samt utvärderingsdimensioner angivna.

Effektmål

Ökad kännedom om kvarboendefrämjande teknikstöd hos kommuninnevånare i åldern 80+.

Ökad kännedom om kvarboendefrämjande teknikstöd hos anhöriga till åldersgruppen 80+.

Ökad medvetenhet hos fastighetsbolag om kvarboendefrämjande åtgärder.

Fler inköpsställen för äldre hjälpmedel.

Att användningen av kvarboendefrämjande teknikstöd ökar.

Att fler kvarboendefrämjande åtgärder vidtas.

Att lyckade åtgärder och aktiviteter övergår i ordinarie verksamhet.

Projektmål

30 % av kommunens befolkning över 80 år ska 2012-09-01 ha hört talas om projektet/verksamheten.

Motsvarande andel i fokuserade bostadsområden ska vara 70 %.

Minst 2000 personer ska 2012-12-31 ha besökt visningslägenheten.

Minst 2000 anhöriga ska 2012-12-31 ha nått av information.

Det genomförs 200 dokumenterade hembesök i förebyggande syfte.

Information från projektets tillgänglighetsinventering nyttiggörs vid minst 20 lägenhetsöverlåtelse.

Utvärderingsdimensioner

Projektets effektivitet:

- Målgruppens attityd, även med hänsyn till skillnader mellan män och kvinnor.
- Informationseffektivitet. När informationen ut på rätt sätt?
- Resurseffektivitet. Används projektets resurser på rätt sätt m h t målen?

Produkters/tjänsters och anpassningsåtgärders effektivitet för ökat kvarboende:

- Målgruppens mottaglighet och priskänslighet.
- Bedömning av målgruppens införskaffande, produkters främjande av kvarboende.
- Särskild effektvärdering av generell bostadsanpassning i fokuserade fastigheter

Nya produkters/tjänsters funktion och acceptans (försöksanvändning):

- Målgruppens vilja att delta i försöksanvändning.

Linköpings universitet

Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier
Avdelning HAV (Hälsa, Aktivitet och Vård)

601 74 Norrköping

011 – 36 33 92

asa.larsson@liu.se

- Utvärdering av de provade produkternas/tjänsternas funktion och nyttoeffekt.
- Utvärdering av målgruppens acceptans för produkterna tjänsterna.

För att kunna utvärdera de mål och dimensioner som anges för projektet samt att under processens gång följa upp och eventuellt justera olika insatser föreslås följande:

För effektmålen

Inför/ i samband med projektstart är det viktigt att vissa basfakta samlas in för att kunna användas i jämförande syfte när det gäller mål som har en ökad omfattning av en viss variabel som utfall, t ex Ökad kännedom om, fler av. Detta gäller framförallt de effektmål som anges såsom antal försäljningsställen, produkter som tillhandahålls på dessa försäljningsställen, vilka kvarboendefrämjande åtgärder som finns och har genomförts, fastighetsbolagens medvetenhet om kvarboendefrämjande åtgärder etc.

Under projektets gång, förslagsvis halvvägs, bör en liknande datainsamling göras för att se att projektet är på rätt väg eller för att kunna omfördela insatser och resurser för att nå respektive mål.

Vid projektslut genomförs återigen en datainsamling för att se resultatet av interventionerna och på så vis kunna mäta effekt och målpuffyllelse.

För projektmålen

En enkät för att undersöka kännedom om projektet/verksamheten bland kommuninnevånare 80+ som bearbetas dels utifrån hela gruppen samt för de fokuserade områdena bör utformas och användas vid en kontrollpunkt ungefär halvvägs in i projektet samt vid uppföljningsdatumet 2012-09-01.

Visningslägenheten bör ha någon form av statistikinsamling för antal besökande. En utvärderingsenkät bör finnas för visningslägenheten i stort samt för respektive produkt/tjänst som enkelt kan fyllas i på plats av besökare. Dessa enkäter sammanställs förslagsvis halvårsvis samt en total sammanställning inför projektets slut.

Projektets hemsida samt bloggar bör ha statistik för antal besökande för att se hur informationen når ut. Ev kan också enkla utvärderingsfrågor finnas på hemsidan där besökare uppmanas tycka till om olika delar.

Vidare bör i ett första steg klargöras vilken information anhängiga ska ha nåtts av och hur för att kunna planera för en uppföljning kring detta mål.

En speciell blankett framarbetas kring förebyggande hembesök som användes vid varje tillfälle ett sådant genomförs. Dessa blanketter sammanställs sedan både avseende mängden men även innehåll.

Tillgänglighetsinventeringen genomförs initialt i projektet och sammanställs till ett informationsmaterial att använda vid lägenhetsöverlåtelse. En uppföljning, via enkät eller

Linköpings universitet

Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier
Avdelning HAV (Hälsa, Aktivitet och Vård)
601 74 Norrköping
011 – 36 33 92
asa.larsson@liu.se

intervju, genomförs för att utvärdera upplevd nytta för både den äldre, anhöriga om möjligt samt fastighetsbolag/förmedlare.

Utvärderingsdimensioner

Inom de fokuserade områdena bör också kvalitativa intervjuer med äldre personer som berörts av projektet genomföras för att kunna utvärdera målgruppens attityder och uppfattningar om kvarboendefrämjande åtgärder, om de olika produkterna/tjänsterna och deras funktion och effektivitet.

När det gäller effektutvärdering av generell bostadsanpassning i fokuserade fastigheter bör en bas mätning utföras innan interventionen dels i de fokuserade fastigheterna, men även i likvärdiga fastigheter där generell bostadsanpassning inte kommer att ske för att kunna genomföra jämförelser efter att den generella bostadsanpassningen genomförts. Bör ske med hjälp av både enkät och intervju.

De föreslagna åtgärderna är övergripande beskrivna och måste i detaljplanering ytterligare preciseras.

Förslaget innebär att olika former av data insamlas som tillsammans förhoppningsvis bidrar till en så heltäckande bild som möjligt där såväl kvantitativa mått (t ex antal besökare) som jämförande före efter mätningar (ökning av interventioner/åtgärder) och kvalitativa metoder (uppfattningar och attityder) används.

Norrköping 20110209

Åsa Larsson

Linköpings universitet

Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier
Avdelning HAV (Hälsa, Aktivitet och Vård)
601 74 Norrköping
011 – 36 33 92
asa.larsson@liu.se

Utvärderingsrapport Bo vital Q1-Q2 2011.

Åsa Larsson, universitetslektor, Linköpings universitet.

Projektet Bo vital startade 2011-02-01.

Under årets två första kvartal har fokus lagts på att sätta organisationen och detaljplanera de ingående aktiviteterna. Mycket tid och kraft har lagts på att starta upp alla delprojekt samt att detaljplanera de olika delarna i projektet. Då flera delprojekt har startats upp parallellt har det medfört hård arbetsbelastning på projektledarna som upplever att de arbetat utöver de procent de är anställda i projektet. I starten av projektet har det också varit viktigt att skapa kontaktytor med olika aktörer som projektet kommer i kontakt med och en hel del resurser har använts för detta. Under de två första kvartalen har två styrgruppsmöten genomförts (2011-02-15 och 2011-04-05).

Delprojekten

I Bo vital ingår 4 delprojekt.

Delprojekt T: Teknikstöd – Visning och försöksanvändning

Delprojekt A: Bomiljö – Inventering, matchning och anpassning

Delprojekt H: Förebyggande hembesök

Delprojekt M: Mötesplatser – Fysiska och sociala aktiviteter

Inom alla fyra delprojekten har deltagare för arbetsgrupperna identifierats och alla arbetsgrupper har deltagare och är igång. En del arbetsgruppsdeltagare medverkar i flera arbetsgrupper vilket vid vissa tillfällen försvårat arbetet i grupperna. Några viktiga personer i arbetsgrupperna, t ex tillgänglighetssamordnare, har inte kunnat närvara vid de hittills genomförda mötena, framförallt beroende på tidigare åtaganden. Detta är något som man måste ta i beräkning vid uppstart av projekt och möjligheten för alla att delta fortsättningsvis bör vara god.

Inom delprojekt T har en visningslägenhet inskaffats samt därtill hörande möbler och teknik för visning. Lägenheten invigdes 2011-08-10 i närvaro av äldreminister Maria Larsson och landshövding Elisabeth Nilsson samt Vård och omsorgsnämndens ordförande Kerstin Hildebrand och öppnade för allmänheten 2011-08-13. Invigningen bevakades av press från både TV och tidningar.

I delprojekt A har ett objekt för generell bostadsanpassning identifierats och samtal med fastighetsägaren pågår.

Delprojekt H kring förebyggande hembesök har diskussioner förts med olika aktörer kring vem som kan utföra dessa hembesök. Diskussioner har också förts kring vilken metod (frågeformulär/bedömningsinstrument) som kan användas för hembesöken.

I delprojekt M har en kartläggning av befintliga mötesplatser initierats via medlemmar i arbetsgruppen. Frågor som avses att besvaras är vilka mötesplatser som finns idag, hur dessa fungerar, vad de äldre personerna tycker om dessa samt vilka mötesplatser som de äldre önskar sig.

Linköpings universitet

Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier
Avdelning HAV (Hälsa, Aktivitet och Vård)
601 74 Norrköping
011 – 36 33 92
asa.larsson@liu.se

Information

Information om projektet finns tillgängligt via den egna hemsidan <http://bovital.se> samt via portalen Teknik för äldre <http://teknikforaldre.se/forsoksverksamheter/norrkoping> och via Norrköpings kommuns hemsida <http://www.norrkoping.se/vard-omsorg/aldre/bo-vital/>.

Projektledarna har även deltagit i både lokala och nationella forum för att sprida information om projektet, exempelvis vid Anhörigriksdagen i Varberg, Hjälpmedelsinstitutets nätverksträffar inom teknik för äldre, Välfärdsforum på Hageby Centrum, Norrköping.

Informationsbroschyrer har tagits fram och distribuerats och broschyrställ med information finns utplacerat på strategiska platser i Norrköping t ex på vårdcentraler, bibliotek, varuhus, köpcenter, Hjälpboden, Hyresbostäder m fl.

Planering för den första äldremässan (planerad 20111005) är igång och en person har projektanställts för en kortare period för att kontakta presumtiva deltagare (leverantörer av teknik).

Utvärdering

Detaljplanering av utvärdering av projektet vad gäller både process och mål har påbörjats och kontakter har etablerats med utvärderare i de andra 'Teknik för äldreprojekten' i Göteborg och Västerås. Metoder och material för att kunna utvärdera projektets olika delar har eftersökts och diskuterats och i viss mån konstruerats (enklare enkäter). Framförallt har redan etablerade utvärderingsinstrument eftersökts för att få tillförlitliga mätningar. Kontakter med forskare både nationellt och internationellt har skett.

Sammanfattning

Då projektet startade från grunden krävs en startsträcka för att komma i gång och skapa de kontaktytor mot olika aktörer som är av vikt för projektets genomförande. Det tar även tid att rekrytera deltagare till arbetsgrupper mm och det kan också initialt vara så att tidigare åtaganden kan förhindra deltagande i de inledande mötena, vilket bör minska då projektet varit igång längre. Alla dessa faktorer måste beaktas när det första halvårets insatser utvärderas. Alla ingående delprojekt är i gång där delprojekt T är det som kommit längst, vilket också är planen då kommunikationstema teknikstöd är det första kommunikationstemat. Även det övergripande arbetet med information är igång på ett systematiskt sätt både via informationstexter, hemsidor samt i olika fora där projektledarna deltagit och informerat. Som angivits i projektplaner så kommer graden av samarbete med olika aktörer att öka under projektets gång.

Utvärderingsrapport Bo vital Q3-Q4 2011.

Åsa Larsson, universitetslektor, Linköpings universitet.

Under årets två sista kvartal har två styrgruppsmöten genomförts (2011-09-16 och 2011-11-09). Arbetet har fortgått från de insatser som inleddes under första halvåret så att dessa utvecklats och förankrats ytterligare.

När det gäller de olika delprojekten så har visningslägenheten (delprojekt T) har varit i drift sedan invigning och öppet hus i augusti (20110810 respektive 20110813). Vårdar och vårdninnor finns närvarande under öppettiderna. Det har också varit riktade insatser t ex på alla helgons dag då Bo vital i samarbete med Räddningstjänsten i Östergötland hade en extra visning i Bo viduals visningslägenhet då de visade enkla sätt att förbättra säkerhet och trygghet hemma för äldre och anhöriga. Utvärdering av några av de teknikstöd som finns i lägenheten kommer att ske via en student inom arbetsterapeutprogrammet som med hjälp av ett utvärderingsinstrument kommer att undersöka hur tillfredställd/nöjd man är med olika dimensioner av de valda teknikstöden (t ex utformning, vikt, användbarhet). Totalt har ca 800 – 900 personer besökt visningslägenheten under 2011, vilket är ett gott resultat då ca 45 % av de besökare som enligt uppsatta mål ska besöka lägenheten fram till 2012 gjort det på ca 4 månader (från invigning till stängning inför julhelgen).

Inom delprojekt A är objektet för generell bostadsanpassning identifierat och de åtgärder som ska genomföras är förankrade med berörda parter. En anpassning av utemiljön kommer att ske i anslutning till entréerna för att dessa ska vara lättare att använda. Denna generella bostadsanpassning sker i samarbete mellan Bo vital, Henry Ståhl Fastigheter AB, Tekniska kontoret och Bostadsanpassningskontoret, Norrköpingskommun. För att utvärdera hur de boende ser på tillgängligheten i boendet och om anpassningen förbättrar tillgängligheten har en enkät distribuerats till alla boende i fastigheten för att undersöka hur de ser på tillgängligheten innan anpassningen. En uppföljande mätning kommer att ske efter att anpassningen är genomförd.

För inventering av tillgänglighet har området Vilbergen valts ut. Berörda fastighetsägare inom området är informerade. För inventeringen kommer TIBB (Tillgänglighet i befintligt bostadsbestånd) att användas. En master studerande inom arbetsterapi kommer att genomföra bedömningarna (troligen tillsammans med ytterligare en resurs person)

Delprojekt H (förebyggande hembesök) och M (mötesplatser) är fortfarande i planeringsstadiet vilket måste anses realistiskt med hänsyn till de insatser som nu är sjösetta. Dessa delprojekt kommer att fokuseras på mer under första halvåret 2012. Möten med berörda parter har genomförts vilket underlättar detta.

Den första äldremässan genomfördes 20111005. Mässan har i utvärderingar fått gott betyg från både besökare och utställare. I samband med mässan erbjöds också en del miniföreläsningar.

Linköpings universitet

Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier
Avdelning HAV (Hälsa, Aktivitet och Vård)
601 74 Norrköping
011 – 36 33 92
asa.larsson@liu.se

Sammanfattning

Bo vitals andra halvår har inneburit att visningslägenheten invigts och kommit i drift. Den generella bostadsanpassningen är också planerad och kommer att genomföras under första halvåret 2012, så snart väder förhållanden tillåter. Fortsatt har mycket tid och kraft lagts på planering och samordning för att få de olika delprojekten i drift. Med tanke på förutsättningarna, då många projekt mer eller mindre startas från grunden, anser jag att projektet haft mycket god framgång då så många delar är igång eller nära att sjösättas.

Linköpings universitet

Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier
Avdelning HAV (Hälsa, Aktivitet och Vård)
601 74 Norrköping
011 – 36 33 92
asa.larsson@liu.se

Utvärderingsrapport Bo vital Q1-Q2 2012.

Åsa Larsson, universitetslektor, Linköpings universitet.

Under årets två första kvartal har tre styrgruppsmöten genomförts (2012-01-11, 2012-04-11 och 2012-05-31). Inom de olika delprojekten löper arbetet på och huvuddragen redovisas nedan.

Delprojekt T: Teknikstöd. I visningsmiljön har ytterligare temadagar har genomförts. Antalet besökande har varit lägre än under första halvåret - informationsinsatser har genomförts. Öppet tiderna har anpassats. Vårdare och vårdinnor samt arbetsgruppensmedlemmar har också fått bevarat en enkel enkät för att se hur de ser på arbetet inom projektet.

En utvärdering av tre produkter i visningsmiljön har slutförts (Rasset 2012. Teknikstöd för att underlätta äldre personers kvarboende. En utvärdering inom projektet Bo vital.

Arbetsterapeutprogrammet, Linköpings Universitet). Den visar att uppfattningarna om produkterna överlag är positiva och att trygghet och säkerhet är en viktig aspekt.

Inom delprojekt A, Boendemiljö, har åtgärderna i den generella bostadsanpassningen genomförts där en anpassning av utemiljön skett i anslutning till entréerna för att dessa ska vara lättare att använda. Genomförandet har uppmärksammats medialt både i press och radio/TV. En utvärdering om hur de boende ser på tillgängligheten i boendet och om anpassningen förbättrar tillgängligheten pågår där en enkät distribuerats före samt efter genomförd anpassning. Två studenter på arbetsterapeutprogrammet bearbetar de insamlade enkäter för att se om de boende bedömer att tillgängligheten förbättrats i och med anpassningen.

Inventering av tillgänglighet i området Vilbergen har genomförts med hjälp av TIBB instrumentet (Tillgänglighet i befintligt bostadsbestånd). Preliminära resultat visar att i stort sett alla entréer har låg tillgänglighet. Det insamlade materialet kommer att ytterligare bearbetas av en masterstuderande inom arbetsterapi.

Inom delprojekt M, mötesplatser, har i samverkan med ABF (arbetarnas bildningsförbund) två inspirationstillfällen kring hur internet och mobiltelefoni kan underlätta vardagen genomförts på Söderport träffpunkt och Borgmästaregårdens träffpunkt. Gratis utbildning om internet i vardagen har också genomförts (12 studietimmar uppdelat på 4 tillfällen). Intervjuer har genomförts med några deltagare, personal på träffpunkterna samt ledare för att utvärdera aktiviteten. Materiale bearbetas fn av studenter.

Inom delprojekt H, förebyggande hembesök, har det stora problemet varit att identifiera vem/vilka som skulle kunna utföra de förebyggande hembesöken Den slutliga lösningen blev att erbjuda arbetsterapeutstuderande/nyutbildade att genomföra besöken som sommarjobb. Även där var rekryteringen svår, dock kommer arbetet att påbörjas under septembermånad.

För att utvärdera processen i arbetsgrupperna har en enkel enkät distribuerats där det framkom att samarbetet i arbetsgruppen värderats högt (värde 6 på en 7-gradig skala). Deltagarna känner sig delaktiga i planering och att öppna diskussioner där allas synpunkter tas till vara som positivt. Deltagarna anser att de bidragit med erfarenheter, förslag och synpunkter samt att sprida

Linköpings universitet

Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier
Avdelning HAV (Hälsa, Aktivitet och Vård)
601 74 Norrköping
011 – 36 33 92
asa.larsson@liu.se

information om projektet. Tanken är att upprepa en mätning vid projektets slut för att utvärdera helheten.

Sammanfattning

Under Bo viduals tredje halvår har förutom att påbörjade aktiviteter fortsatt, ytterligare aktiviteter initierats och genomförts (t ex generell bostadsanpassning).

Tydligt är att mycket tid och kraft behöver läggas på planering och samordning i de olika delprojekten, dels för att driva pågående aktiviteter samt för att initiera nya. Ett administrativt stöd och support borde ha planerats in för att underlätta detta.

Projektet går in en ny fas då de flesta aktiviteter nu är påbörjade och flera genomförda. Inom vissa delprojekt börjar resultat komma in och flera utvärderingar av effekt pågår.

Inom detta halvår har också diskussioner påbörjats kring hur erfarenheterna från projektet kan föras vidare vilket bland annat lett till att en seminariedag kring tillgänglighet kommer att anordnas i oktober.

Linköpings universitet

Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier
Avdelning HAV (Hälsa, Aktivitet och Vård)
601 74 Norrköping
011 – 36 33 92
asa.larsson@liu.se

Tillgänglighetsnivåer för fastighetsentréer enligt TIBB

Modifierad efter HI (2012-05-11), samt Johansson, Svensson och Gani (2012, ss. 11-13).

Nivå 0

Entrén är oklassificerad, har inte kommit upp till någon tillgänglighetsnivå . Nivån innebär att alla krav på nästa nivå inte tillgodoses.

Nivå 1

Grupp: Personer som kan gå i trappor och inte använder gånghjälpmedel, möjligen käpp, men som kan ha balanssvårigheter och nedsatt syn.

Krav: God belysning vid gångvägar, entré och i trapphus
Ledstänger vid trappor och ramper
Kontrastmarkerade trappor i trapphuset
Gångväg fram till entré är fast, jämn och tydligt markerad mot angränsande mark

Nivå 2

Grupp: Personer som kan gå i trappor, men använder rollator och kan ta denna upp för max tre trappsteg.

Krav: God belysning vid gångvägar, entré och i trapphus
Ledstänger vid trappor och ramper
Kontrastmarkerade trappor i trapphuset
Gångväg fram till entré är tydligt markerad mot angränsande mark
Gångväg fram till entrén med maximalt tre trappsteg per trappa
Entrétrappa med max tre trappsteg, om rollatorn inte kan lämnas utanför entrén
Uppställningsplats för rollator utanför entré eller i entréplanet, alternativt hiss i trapphuset. (Om uppställningsplatsen finns innanför entrén krävs tillräckligt stort vilplan)

Nivå 3

Grupp: Personer som kan gå i trappor och som använder rollator men som inte kan ta denna upp för trappsteg och som måste ta rollatorn in genom entrén.

Krav: God belysning vid gångvägar, entré och i trapphus
Ledstänger vid trappor och ramper
Kontrastmarkerade trappor i trapphuset
Gångväg fram till entré är tydligt markerad mot angränsande mark
Gångväg fram till entrén utan trappsteg
Nivåfritt eller ramp/hiss vid entrén
Tillräckligt stor plan yta utanför entrén (vilplan)
Uppställningsplats för rollator i entréplanet, alternativt hiss i trapphuset

Nivå 4

Grupp: Personer som inte kan gå i trappor och som använder rollator eller rullstol.

Krav: God belysning vid gångvägar, entré och i trapphus
Ledstänger vid trappor och ramper
Kontrastmarkerade trappor i trapphuset
Gångväg fram till entré är tydligt markerad mot angränsande mark
Gångväg fram till entrén utan trappsteg
Nivåfritt eller ramp/hiss vid entrén
Tillräckligt stor plan yta utanför entrén (vilplan)
Uppställningsplats för rollator/rullstol alternativt hiss i trapphuset som kan rymma rollator/rullstol
Hiss som är nåbar utan trappsteg